

Rereading the social identity of members of the religious community "Maktabe Quran of Kurdistan " through their lifestyle and consumption

Rashid Ahmadifar*

Ahmad Gholami**

Abstract

Religious constitutional identity in Iranian society, seeks to represent its distinctive identity with others through its lifestyles and consumer policies. In this essay, the main emphasis is on the Qur'an school, which is itself a branch of Sunnis and is now inhabited by Sunnis in the Kurdish cities. These people are particularly active in the major cities of Kurdistan, West Azarbaijan and Kermanshah, and are interconnected with each other. This research is qualitative and has been done with an oral history approach and using deep interviewing techniques. Accordingly, 32 members of the Qur'an school who were residing in different cities were selected through targeted sampling and interviewed about their lifestyle during the three months. The Grounded theory is used to analyze the data. The findings of this study indicate that among members of this religious community, the discussion of a kind of panic towards the world outside the congregation and the fear of penetrating this world into their relationships in an obsessive manner in the form of their predictions about consumption policies are rightly seen. The members of this religious community, in defense of the ruling discourse of the congregation, have, in fact, resisted the dominant social and social dynamics that underpin the foundations of power and economics, and the same

* Associate Professor of Sociology and member of the Department of Social Science Education, Farhangian University of Kurdistan, Tehran, Iran (Correspondence Author), r.ahmadifar@ufc.ac.ir

** Ph.D. in Sociology and Teacher at Educational system of Boukan, a.gholami@gmail.com

Date received: 09/10/2023, Date of acceptance; 09/01/2024

values and selective patterns have brought about the uniformity and level of these members. Translations are gender-specific.

Keywords: Lifestyle, Quality of Life, Maktabe Quran, Religious Community, Planned Identity.

Introduction

According to the title of this article, lifestyle, social identity, and religious community of the Qur'anic school form the three main concepts of this article, and the main problem of the research is formed around the link between these three fundamental concepts.

The general purpose of this research is to show that the congregation and religious congregational identity in Iranian society has achieved a distinct and different identity from others through lifestyles and non-consumption of some goods and life patterns. In this article, the main emphasis is on the Qur'an school, which is a branch of Sunni religious people, and today they live individually or in groups in Kurdish cities in the west of the country. Therefore, due to the limited and closed relationships of this group, the main problem of this research is to examine the relationship between the lifestyle and the social identity of the religious community of the Qur'anic school, several main questions are considered, which are:

What is the role of lifestyle in the continuity and strengthening of people's collective identity?

How do congregations distinguish themselves from other identities according to their lifestyles and consumption patterns?

Materials & Methods

This research is qualitative and has been conducted using in-depth interview technique. Based on this method, 32 members of the Qur'an school were selected by purposeful sampling and an interview was conducted about their lifestyle during the first quarter of 1400. First of all, because this school has strong intra-group relations, it is necessary to be present among them. We went to experts and people familiar with the subject and through them we got to know other members of this group and through this group we were able to question the desired components. In practice, we use the snowball method as a sampling strategy. In this research, we chose Of course, in this school, the school council, which is actually the thinking and decision-making brain of the entire Quranic school, has officially banned any type of interview.

3 Abstract

Discussion & Result

Pursuing the new social identity in this article through the use of the 20 components above shows a kind of policy-making regarding consumption by these members, especially the Central Council of the Qur'an School. According to the core categories that are repeated in all 12 consumption components above, relationships of introversion and avoidance of consumerism and not cutting off communication with school (or like-minded friends) indicate the same policies that are hegemonic and Ideology has dominated the individual. The core categories show that two types of instructions, positive and negative, are the basis of these members' decisions regarding their desired consumption. Lack of luxury, lack of individualism, external dishonesty, advertising, and lack of consumerism as negative requirements have even led to the removal of many goods and social actions from the consumption basket of the family and their social relationships; Satellite, television, newspapers, funeral ceremonies and weddings are among these and positive requirements such as cooperation, self-improvement, friendship, simplicity, guidance, legitimacy and nationalism have given their lives a coherent and separable style. The positive aspects of the consumption instructions have made the strict instructions in the consumption of food, clothing, automobiles, household appliances, socializing, etc. more prominent among them.

The emphasis on non-individualism and, according to it, attention to intra-group relations has even prepared the conditions for sports and public activities among them. The diagram below shows the tendency of members to avoid aspects of daily consumption and move towards relationships based on awareness and socializing. In the middle of this diagram, where the instructions are subject to the observance of positive principles and at the same time the obstacles and negative principles, the consumption and observance of issues that are part of the general needs are considered. However, on the negative level, the products of satellite, television, newspaper, etc. are not considered necessary, because the knowledge base for them has not been defined, and on the positive level, the knowledge base and sociability of the goods and relationships have been fully defined and explained and communicated at the same time. The distinctiveness of these members is the result of the difference in consumption and their approaches to their lifestyles and biological customs. This distinction is the product of their view on life and the world. Their collectivist identity as a tool to solve problems and questions and in a selective and interpretative way has caused them to understand and interpret the world and their surrounding environment, this interpretive device uniquely regulates their tendencies, choices, values and actions. ; Although the world

view and the value system and vision of these members are always accompanied by resistances and the congregation and the congregational identity can never apply its congregational identity in general, but the adjustments within the congregations and the congregational identity for Biological policies create a kind of protective umbrella that provides the members' cognitive security.

Conclusion

Among the members who were interviewed, the emphasis on concepts such as non-luxury, non-consumerism, legitimacy, non-forgetfulness, simplicity, cooperation, etc. has a decisive role in choosing their lifestyle. This issue is strengthened by the membership in the Qur'an school community as a symbolic capital. Although the amount of economic capital is variable among them, Anna's emphasis on cultural, social and symbolic capitals has prevented the formation of a class structure and, in her opinion, domineering.

Bibliography

- , (1358). *Islamic unity*, published by Milad. [in Persian]
- Abazari, Yusuf. Chavoshian, Hossein. (1381). From social class to lifestyle, new approaches in the sociological analysis of social identity, *Social Sciences Journal* No. 20, pp. 27-3. [in Persian]
- Stones, Rob. (2014). *The great thinkers of sociology*, Tehran, publishing center. [in Persian]
- Bakak, R. (1381.). *Consumption*. Translation: Kh, Sabouri. Tehran: Shirazeh Publications. [in Persian]
- Berger, Peter and colleagues. (2012). *Homeless Mind*, Renovation and Awareness, translated by Mohammad Savji, Tehran, Ni Publishing. [in Persian]
- Bendix, Rex. (1382). *Max Weber's intellectual image*. Translation: M, Rambad. Tehran: Hermes Publications. [in Persian]
- Bourdieu, Pierre (1380). *Theory of action, practical reasons and rational choice*, translated by Morteza Mardiha, Naqsh and Negar publishing house, Tehran. [in Persian]
- Taman, Melvin. (1378). *Sociology of stratification and social inequalities*. Translation: A, Nik Gohar. Tehran: Totia publishing house. [in Persian]
- Hijazi, Seyyed Nasser and Heydarkhani Habil (2013). Investigating the relationship between the level of religiosity and the lifestyle of young people, *Sociological Studies Quarterly*, 6th year, 23rd issue, summer 2013, pp. 8-98. [in Persian]
- Hosseini, Seyyed Yassin, Mohaddisi Gilvai, Hassan and Tajuddin, Mohammad Baqir. (1401). Qualitative study of social conflicts related to religion. Field of study: Kurdistan province. *Sociology of culture and art*. 4(3), 47-21. doi.org/10.34785/J016.2022.028 [in Persian]
- Hosseini, Seyyed Yasin; Muhaddi Gilvai, Hassan; Tajuddin, Mohammad Baqer. (1400). Religion and social conflict in Iranian Kurdistan: the last half century. *Scientific Quarterly of Intercultural Studies*. 16(49), 89-132. [in Persian]

5 Abstract

- Khosravi, Jamal and Kechuyan, Hossein. (2011). *Islamism in Kurdistan and the challenges of Kurdish nationalism and divergence*; Causes and contexts (case example: developments in the discourse of the Qur'an school). *Sociocultural Strategy*, 1(2). [in Persian]
- Delaviz, Ali. (1385). Islamic parties and organizations in Kurdistan (1976-2006), Quarterly, *Zaribar*, 62(1) 115-99. [in Persian]
- Right way, world. (2012). *Examining the flow of the Qur'an school on the political issues of Kurdistan, master's thesis in sociology*, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Law and Political Sciences under the guidance of Reza Jalali. [in Persian]
- Rahmatabad, Elham. and Aghabakhshi, Habib. (2006). Lifestyle and social identity of youth, *social welfare scientific and research quarterly*, fifth year, number 20. [in Persian]
- Shuireh, Christian, Fonten, Olivier, (2005). *Vocabulary of Bourdieu*, translated by Morteza Katabi, Tehran, Ni. [in Persian]
- Fakuhi, Naser. (2016). Minority Subcultures and Lifestyles, Trends and Prospects, *Cultural Research Quarterly*, Year 1, Number 4. [in Persian]
- Gibbons, John. Reimer, Bo. (2008). *The politics of post-modernity*, translated by Mansour Ansari, Tehran, Gam No Publishing. [in Persian]
- Giddens, Anthony. (1378). *Modernity and individuality*, society and personal identity in the new era, translated by Nasser Moafaqian, Tehran, Nei publication. [in Persian]
- Muftizadeh, Ahmed. (1358). *Pamphlet of Islamic government*, Oj publication. [in Persian]
- Mahdavi Keni, Mohammad Saeed. (1386). The concept of lifestyle and its wide range in social sciences. *Cultural Research Quarterly*, first year, number 1. [in Persian]
- , notebooks, school website www.nageekurd.net second letter, 4/30/69 [in Persian]
- Bauman, Z.(2001). *Community: seeking safety in an insecure world*. Cambridge: Cambridge University press.
- Bourdieu, p. (1984). *Distinction A: Social Critique of the judgment of Taste*, London, Routledge
- Bruhn, G. John.(2005). *The sociology Community Connections*, Kluwer Academic, plenum Publisher, New York.
- Hackett, R. (2004). *Rethinking the Role of Religion in the public Sphere*: Local and global perspectives.
- Jacobson, Jeffrey.(1998) *Islam in transition: Muslim perspectives*, London: Routledge.
- Lamont, M.(1992). *Money, Morals and Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class* . Chicago: University of Chicago Press.
- MacIntyre,A.(1995). *The Specter of Communitarianism*, *Radical Philosophy*. N:70 (Match/April)
- Reimer , B.(1995). *Youth and Modern Lifestyle* . Edited by: Fornas.J & Bolin.G, in *Youth Culture in Late Modernity*. London. Sage.
- Wynne, Derek. (2000). *Leisure, Lifestyle and new middle class*. London and New York: Routledge.

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی "مکتب قرآن کردستان" از رهگذر سبک زندگی و مصرف

رشید احمدی‌فر*

احمد غلامی**

چکیده

هویت جماعت گرایانه مذهبی در جامعه ایرانی از طریق سبک‌های زندگی و مصرف درصدد بازنمایی هویت متمایز خود با دیگران می‌باشد. تاکید اصلی این مقاله بر مکتب قرآن است که خود شاخه‌ای از مذهبیهون اهل تسنن است و امروزه در شهرهای کردنشین اهل تسنن ساکن هستند. مقاله کیفی بوده و با رویکرد تاریخ شفاهی و استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق انجام گرفته است. بر این اساس تعداد ۳۲ نفر از اعضای مکتب قرآن به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و مصاحبه درباره سبک زندگی آنها در مدت سه ماه انجام گرفته است و جهت تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از نظریه زمینه‌ای استفاده شده است. یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است که در میان افراد عضو این جماعت مذهبی، بحث از نوعی هراس نسبت به جهان بیرون از جماعت و ترس از رخنه کردن این جهان به‌درون روابط زیسته آنان به شکلی و سواس‌گرایانه در قالب امر و نهی‌هایشان نسبت به سیاستهای مصرف به‌درستی دیده می‌شود. افراد عضو این جماعت مذهبی در پناه گفتمان حاکم بر جماعت، در واقع در برابر گفتمان حاکم بر جامعه و سلسله‌مراتب اجتماعی‌ای که بنیان‌های قدرت و اقتصاد بدان دامن می‌زنند، مقاومت کرده‌اند و همین الگوهای ارزشی و گزینشی موجبات یکدست‌بودگی این اعضا را فراهم آورده است.

* دانشیار جامعه‌شناسی و عضوگروه آموزش علوم اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان کردستان، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، r.ahmadifar@ufc.ac.ir

** دکترای جامعه‌شناسی و دبیر آموزش و پرورش، شهرستان بوکان، a.gholami@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹

کلیدواژه‌ها: سبک زندگی، کیفیت زندگی، مکتب قرآن، جماعت مذهبی، هویت برنامه دار.

۱. مقدمه و طرح مسئله

با توجه به عنوان مقاله حاضر، سبک زندگی، هویت اجتماعی و جماعت مذهبی مکتب قرآن سه مفهوم اصلی مقاله حاضر را تشکیل می‌دهد که مساله اصلی پژوهش حول پیوند میان این سه مفهوم بنیادین صورت بندی می‌شود. مفهوم سبک زندگی از جمله مفاهیم علوم اجتماعی است که اخیراً توجهات زیادی به آن معطوف شده است. (فاضلی ۱۳۸۲، رحمت‌آبادی ۱۳۸۶، فکوهی ۱۳۸۶، چاوشیان ۱۳۸۱) اباذری و چاوشیان در این باره می‌نویسند که "این مفهوم بالاخص با عطف به این مسئله که افراد جامعه از طریق سبک‌های زندگی و به رغم آن مصرف‌گرایی به برساخت هویت و جایگاه طبقاتی خویش واقف می‌گردند، موجب گردیده تا مفهوم سبک زندگی به یک مفهوم مرکزی در حوزه جامعه‌شناسی مصرف مبدل گردد. البته با اذعان به اینکه در عصر نوین سازه‌های اجتماعی‌ای که در بستر هویت معنادار بودند همانند طبقه، امروزه از بین رفته‌اند" (اباذری و چاوشیان، ۵:۱۳۸۰) می‌توان به اهمیت این مسئله بیشتر توجه کرد. در واقع رابطه‌ی سبک زندگی و بر ساختن هویت‌های متمایز اجتماعی به شکلی است که در دهه‌ی اخیر بدون سبک زندگی و هویت اجتماعی، یعنی بودن چهارچوب‌های شخصی که شباهت‌ها و تفاوت‌ها را آشکار می‌سازد، افراد یک جامعه امکان برقراری ارتباطی معنادار و پایدار میان خود را نخواهند داشت (رحمت‌آبادی، آقابخشی، ۱۳۸۶: ۲۳۶).

در حوزه جامعه‌شناسی و خصوصاً در میان جامعه‌شناسان کلاسیک، ماکس وبر نخستین کسی است که اصطلاح سبک زندگی را به کار برد (تامین، ۱۳۷۸). وبر در تداوم و تکامل بر اندیشه مارکس، با نقد تلقی رابطه یک سویه میان جایگاه طبقاتی و تفکرات و شیوه‌های زندگی، چشم انداز گسترده‌ای را در مطالعات سبک زندگی گشود. وی در مطالعات تاریخی گسترده خود روشن ساخت که نمی‌توان کنش‌های اجتماعی را صرفاً با اتکا به مفاهیم اقتصادی درک کرد؛ چرا که حتی در ارزیابی منافع اقتصادی نیز اندیشه‌های ناشی از خرده فرهنگها و سبک‌های زندگی موثرند (بندیکس، ۱۳۸۲: ۹۸). جهت‌گیری‌های جدید جامعه‌شناسی معاصر به سمت پذیرش اهمیت روبه افزایش حوزه‌ی مصرف و فعالیت‌های سبک زندگی در شکل دادن به هویت شخصی و جمعی (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۱۹) نشان از دگرگونی‌های عظیم اجتماعی در حوزه‌های هویت اجتماعی دارد که این حوزه در رابطه با دگرگونی در سبک‌های زندگی قابل توجه است. این مسئله نشان می‌دهد که مفهوم سبک زندگی در تقابل با امر مصرف‌الگوهای

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۹

از کنش است که موجب تمایز اجتماعی می‌گردد و در عین حال منجر به رواج هویت‌های جماعت‌گرایانه و فردگرایانه و خود فرهنگ‌گرایانه گردیده که جوانان و گروه‌های دیگر از آن برای رفع تعارضات اجتماعی و هویت‌یابی‌های کلان همانند طبقه، ملیت و... استفاده می‌کنند. در این مقاله مفهوم "جماعت" به جای "خرده فرهنگ" به کار گرفته شده است. زیرا مفهوم جماعت بر خلاف مفهوم خرده فرهنگ در معنای زبانی آن به خود فرهنگ و نه حاملان آن اشاره دارد، یعنی بیشتر به اشکال بروز بیرونی فرهنگ و نه کنشگران فرهنگی دلالت می‌کند (فکوهی، ۱۳۸۶: ۱۴۸).

هدف کلی این پژوهش این است که نشان داده شود، جماعت و هویت جماعت‌گرایانه مذهبی در جامعه ایرانی از طریق سبک‌های زندگی و عدم مصرف بعضی از کالاها و الگوهای زندگی به هویتی متمایز و متفاوت با دیگران دست یافته است. در این نوشته تاکید اصلی بر مکتب قرآن که خود شاخه‌ای از مذهبیهون اهل تسنن است و امروزه به شکلی منفرد و یا گروهی در شهرهای کردنشین غرب کشور ساکن هستند. این افراد بالاخص در شهرهای بزرگ کردستان و آذربایجان غربی و کرمانشاه فعالیت داشته و بصورت جماعت‌گرایانه با یکدیگر ارتباط دارند. مردم کردستان در طول تاریخ، همواره مردمی مذهبی بوده‌اند و علاقه‌ی زیادی به تفکر در امور مذهبی، عرفانی و معنوی داشته‌اند. در میان مردم کردستان، پیروان ادیان و مذاهبی همچون اسلام، مسیحیت، یهودیت، تشیع امامی، تشیع علوی، نصیری، طریقه‌های عرفانی نقشبندیه، قادریه، حسین ابدال، بکتاشیه، اهل حق، کاکه‌ای و نیز پیروان آیین ایزدی با منشأ زرتشتی و مانوی و دیگر فرقه‌های شایع دیگر وجود دارد که به دلیل این ویژگی، به حق باید کردستان را «هند جهان اسلام» نامید (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰).

مکتب قرآن، مدارس دینی بود که در مناطق اهل سنت ایران قبل از انقلاب توسط علامه احمد مفتی زاده بنیان زده شد. که ابتدا در سال ۱۳۵۶ در مریوان و سنندج به صورت مدرسه قرآن تأسیس گردید و مورد استقبال مردم قرار گرفت که در سال ۱۳۵۹ به مکتب قرآن تغییر نام یافت و به صورت یک حرکت دینی در منطقه غرب اهل سنت در آمد (پایگاه اطلاع‌رسانی مکتب قرآن کردستان).

مکتب قرآن مهمترین جریان حداقل سه دهه اخیر ایران است که ابتدا به طور آشکار وارد فعالیت‌های سیاسی می‌شود، اما پس از فوت بنیانگذارش آقای مفتی زاده مشهور به کاک احمد، تاکتیک‌های خود را تغییر داده و بجای فعالیت‌های سیاسی مشی انزواگرایی در سیاست را در پیش گرفته است. تضاد فکری در کردستان دوران انقلاب میان جریان مکتب مفتی زاده و

چپ‌ها شدید شد که موضع-گیریهای مکتب دینی و در رأس آن مفتی زاده این تضاد را بیشتر نمایان ساخت (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱).

احمد مفتی زاده (۱۳۱۱-۱۳۷۱)، یا علامه مفتی زاده (در مناطق کُردزبان: کاکه احمد مفتی زاده) از مجتهدین و روحانیون اهل سنت ایران بود که در کردستان فعالیت داشت. رویکرد مفتی زاده در فعالیت‌هایش قبل از انقلاب مبتنی بود بر اصلاح قانون اساسی و احیاء نمودن حکومت شورایی در جوامع اسلامی و جامعه ایران بود. احمد مفتی زاده در سال ۱۳۵۶ مدرسه قرآن را در سنندج و مریوان بنیاد نهاد و در سال ۱۳۵۹ آن را به نام مکتب قرآن نام گذاری کرد. او در رژیم شاه به خاطر فعالیت‌های سیاسی ملی‌گرایانه به زندان انداخته شد. اما به قول خودش در سال ۱۳۴۳ تحول عظیمی در وی اتفاق افتاد (نامه اول، دفتر نامه، ۱۳۶۹؛ ۵) پس از دستگیری او توسط ساواک از اندیشه‌های ملی‌گرایانه دست کشید و به عنوان چهره‌ای مذهبی شروع به فعالیت کرد. خود او می‌گوید «باز خدا را شکر می‌گویم که پس از سالها شرایطی فراهم شد که به سطحیانه و به بی‌محتوایی اقدامات گذشته‌ام پی ببرم و از سال ۱۳۴۳ سیر انقلاب اسلامی را که پیامبر(ص) ترسیم نموده پیش بگیرم» (مفتی زاده، ۱۳۵۸؛ ۲۱-۱۷)

احمد مفتی زاده تحت تاثیراندیشه‌های سیاسی کسانی چون سید قطب، ابو‌علاء مودودی و علی شریعتی و جریان اسلام‌گرای دهه‌ی ۴۰ و ۵۰ بود. او تنها راه حل را، رسیدن به حکومت شورایی و اسلام راستین می‌دانست و در این مورد مخالف سیاست‌های دیگر احزاب و جریان‌های سیاسی غیر اسلامی بود. چنانچه در ۵۹/۳/۱۴ در نامه‌ای به بنی صدر می‌نویسد: آنچه برای او اهمیت دارد اسلامی شدن حکومت و سعادت و خوشبختی ملت است. او حتی شعارهای مخالفان نظام را تحت عنوان «خود مختاری» مغایر حکومت اسلامی می‌دانست و معتقد بود که «اگر در ایران اسلام راستین و عدالت برقرار شود خودمختاری معنا ندارد» (مفتی زاده، ۱۳۵۹؛ ۴۱) برنامه‌های زیستی و رفتاری مفتی زاده اکنون بصورت سبکی از زندگی در میان طرفداران و پیروان او اجرا می‌گردد. بعد از فوت مفتی زاده در سال ۱۳۷۱ اختلافات بین پیروان او در مکتب قرآن بالا گرفت و در سال ۱۳۷۱ منجر به انشقاق و تقسیم آن به سه شاخه شد.

۱. شاخه مکتب قرآن با روش شورای مدیریت با نظارت سعدی قریشی

۲. مکتب قرآن کردستان با رهبری حسن امینی

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۱۱

۳. گروهی دیگر که از هیچ کدام از این گروهها پیروی نکردند و عمالاً از فعالیتهای کنار رفتند و با شیوه های اجتماعی و مدنی به تبلیغ اصول و استراتژی های احمد مفتی زاده مشغول شدند (دلاویز، ۱۳۸۵).

بدیهی است که با گسترش روزافزون اعضای این جریان، اهمیت مطالعه آن دو چندان می شود. سوژه های این گفتمان در دوره های متفاوت تطور گفتمانی مکتب قرآن به گونه ای متفاوت بر ساخته شده اند. با ورود افراد به درون این گفتمان و تبدیل شان به سوژه های مکتبی، تحولی وجودی در آنها حاصل می آید که آثار آن را می توان در وجوه مختلف حیات روزمره، از جمله فرقه گرایی، منع مشارکت سیاسی، تنش با محیط اطراف و تنش با روحانیت سنتی پیگیری کرد. در واقع، این گفتمان در هر دوره با بازنمایی واقعیت به گونه ای خاص، عمیقاً بر کنش های هواخواهانش در زندگی روزمره تأثیر گذاشته و لذا روایت گفتمانی آن از واقعیت، به واسطه نسبت دادن معنی به جهان، واجد پیامدهایی اجتماعی بوده است (خسروی و کچوئیان، ۱۳۹۱).

پیروان مکتب قرآن معتقدند هرگونه فعالیت سیاسی نیاز به آمادگی درونی افراد و تحول انقلابی در بنیادهای فردی دارد.

تا زمانیکه این آمادگی ذهنی و روانی در افراد ایجاد نشده است حق ورود به صحنه فعالیت های سیاسی را ندارند. زیرا رهبر مکتب قرآن بر این باور است که در جوهر فعالیت سیاسی قدرتی نهفته است که کنترل آن کار آسانی نخواهد بود لذا نخبگانی که این امر را در اختیار می گیرند در صورتی که مرحله انقلاب درونی را طی نکرده باشند به سمت فساد گرایش خواهند یافت. بر این اساس در حال حاضر پیروان این مکتب در غیاب رهبر اصلی (که هم در عرصه تئوری و هم در عرصه عملی فعالیت کرد) در مرحله تئوریک باقیمانده اند. این جریان بنا بر توصیه آقای مفتی زاده پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سیاست کناره گیری کرده و مشی انزواگرایی را در پیش گرفته است و فعالیت هایش را به حیطه اجتماعی و فرهنگی، محدود نموده و به دو گروه جریان شورای مدیریت مکتب قرآن، (اکثریت) و مکتب قرآن (اقلیت) انشعاب یافته است (راه حق، ۱۳۹۱).

از این رو با توجه به محدود و بسته بودن روابط این گروه، مسئله اصلی این پژوهش بررسی رابطه سبک زندگی و هویت اجتماعی جماعت مذهبی مکتب قرآن می باشد، چند سوال اصلی مدنظر است که عبارتند از:

- سبک زندگی در تداوم و تقویت هویت جماعتی افراد چه نقش دارد؟

- چگونه جماعت‌ها به تناظر سبک‌زندگی و الگوهای مصرف به تمایز خود از دیگر هویت‌ها اقدام می‌کنند؟

۲. ادبیات نظری

مفهوم جماعت در جامعه‌شناسی به تئوری فردینان تونیس در مورد گزل‌شافت و گمین‌شافت در ۱۸۸۷ برمی‌گردد. ایده‌ی جماعت (گمین‌شافت) از نظر تونیس در برابر جامعه (گزل‌شافت) بر این اساس قرار گرفته که در اجتماع آسایش خاطر افراد محصول روابط اختیاری و صمیمی اعضا است. از لحاظ تیپولوژیک مفهوم اجتماع تونیس به دیدگاه متفکرانی چون افلاطون (در بحث از فضیلت مدینه‌ی فاضله)، ارسطو و سیسرو و مفهوم آگوستین در مورد شهر خدا برمی‌گردد. مفهوم جماعت در تضاد با مفهوم جامعه در نظر گرفته می‌شود.

رابطه‌ی هویت و اجتماع امروزه در آراء متفکرانی چون مک‌ایتتایر (۱۹۹۵)، تایلور (۱۹۸۵)، والزر (۱۹۹۰) مفهومی اساسی است. اگر بخواهیم هویت را در دو مقوله‌ی فردی و اجتماعی تعریف کنیم می‌بایست هم به نظریه‌های روانشناختی و هم به نظریه‌های جامعه‌شناختی توجه کنیم. بنابراین از دیدگاه روانشناسی، هویت عبارت است از «احساس تمایز شخصی، احساس تداوم شخصی و احساس استقلال شخصی» (جاکوبسن، ۱۹۹۸: ۹).

مک‌ایتتایر با فرض این مسئله که در جماعت‌های نوین ایده‌ی نظم طبیعی و سلسه‌مراتب در سطح وسیعی تحلیل رفته است. دیگر هویت‌ها محصول جایگاه و موقعیت اجتماعی افراد نیست (مک‌ایتتایر، ۱۹۹۵: ۱۳۵). البته جماعت‌ها، همیشه خصیصه‌ی جامعه‌ی سستی نیست. مک‌ایتتایر با بیان اینکه جماعت‌ها در جوامع دارای سنت‌های عمیق و طولانی حقوق فردی و لیبرال همانند آمریکا و بریتانیا هم جماعت‌ها در حال تکثیرند. آنها در واقع درک مشترکی را برای اعضا حاصل می‌آورند. در واقع جامعه‌ی مدرن به شکلی پلورال از مجموعه‌ی زیادی از ارزش‌های ناسازگاری تشکیل شده است. این مسئله ضرورت یک درک مشترک را بین اعضای جماعت پیش می‌کشد. (تیلور، ۱۹۸۹: ۲۳)

برگر و همکارانش مفهومی تحت‌عنوان "جهان‌خانه" (Homeworld^۱) و بازگشت به اجتماع را مطرح می‌سازند. بازگشت به اجتماع برای دستیابی به نظم معنایی‌ای است که در عصر نوین تحت تاثیر چندگانگی‌ها و ناسازگاری‌ها از دست رفته است. اجتماع دینی برای دستیابی مجدد به این نظم معنایی در جهان شهری شده امیدی نو است برای ایجاد احساس اجتماعی در انسان مدرن. برگر با اشاره به شهری شدن آگاهی که آن را ماحصل رشد رسانه‌های جمعی مدرن

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۱۳

می‌داند، معتقد است که انتشار آگاهی از جانب رادیو و تلویزیون و سینما و ... از طرفی موجب شهری شدن آگاهی انسان نوین گشته و از سوی دیگر موجبات چندگانگی و دوگانگی (Dichotomy) ذاتی موقعیت و زیست آنان گشته است. (برگر و همکاران، ۱۳۸۱؛ ۶-۷۵) احساس جهان‌خانه و در کاشانه بودن را به عنوان نوعی گمین‌شافتی کردن هویت به اعضاء می‌بخشد؛ احساسی که سنت‌های جهانگستر دینی و نهادهای نماینده‌ی آن، به علت تردید افراد در مقبولیت تعاریف آن از واقعیت و هستی نوین، توانایی خلق آن را ندارند.

در ادبیات جامعه‌شناسی، از مفهوم سبک زندگی دو برداشت و دو گونه مفهوم‌سازی متفاوت به عمل آمده است. در فرمول بندی نخست - که سابقه‌ی آن به دهه‌ی ۱۹۲۰ بازمی‌گردد. سبک زندگی معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به عنوان مقوله برای تعیین طبقه‌ی اجتماعی بکار رفته است. در فرمول بندی دوم سبک زندگی نه راهی برای تعیین طبقه اجتماعی، بلکه شکل اجتماعی نوینی دانسته می‌شود که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی معنا می‌یابد. (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۶)

ریمر (ریمر، ۱۹۹۵: ۳۶) با استناد به اینکه مفهوم سبک زندگی پس از دهه‌ی ۷۰ و ۸۰ مجدداً احیاء گردیده است معتقد است که چهار دلیل عمده احیای مفهوم سبک زندگی در جامعه شناسی عبارتند از:

- فرایندهای «فردی شدن» که آزادی و حق انتخاب بیشتری را به خصوص برای جوانان در شرایط به سرعت او به تغییر جهان داشته‌اند.
- رشد طبقه متوسط جدیدی که جهت‌گیری آنها آشکارا به سوی سرگرمی و مصرف است و عمدتاً جوانان شهری دارای مهارت‌های حرفه‌ای را در بر می‌گیرد.
- افزایش روز افزون مباحثات آکادمیک در خصوص «پست مدرنیسم» که در آن ظهور ارزش‌ها و سبک‌های زندگی جدید نقش کلیدی را دنبال می‌کنند.
- سهم موثر آثار بوردیو در موضوع سبک‌های زندگی و به خصوص کتاب او با موضوع تمایز.

پییر بوردیو با تلفیق دیدگاه‌های مارکس و ماکس وبر، سعی نمود تا دیدگاه‌های مرتبط با طبقه را با سبک زندگی درآمیزد. به نظر بوردیو وجود و حجم سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی افراد موجب شکل‌گیری سبک زندگی می‌شود. بوردیو برای بحث از سبک زندگی به مفهوم فضای اجتماعی می‌پردازد و به نظر او مردمانی که در فضای اجتماعی مشابهی قرار

دارند، ذائقه‌های مشابه و سبک‌های زندگی مشابهی دارند. (گیبیز و ریمبر، ۱۳۸۱: ۱۱۶) افراد در درون این فضای اجتماعی با استناد به الگوهای مصرفی که شیوه‌ی زندگی آنها را مشخص می‌سازد، خود را از دیگران متمایز می‌سازند. الگوهای مصرف تعیین‌کننده سبک‌های زندگی و ذائقه‌های خاصی است که افراد بر تمایز خود آنها را بکار می‌گیرند. پیر بوردیو با پیش کشیدن مبحث سبک زندگی به مثابه تمایز طبقات بالا و حاکم از طبقات دیگر معتقد است که سبک‌های زندگی فعالیت‌های نظام مندی است که از ذوق و سلیقه‌ی شخص ناشی می‌شوند و بیشتر جنبه‌ی عینی و خارجی دارند و در عین حال بصورت نمادین به فرد هویت می‌بخشند و میان اقشار مختلف اجتماعی تمایز ایجاد می‌کنند. (مهدوی کنی، ۱۳۸۹: ۲۰۷) براین اساس، بوردیو سبک زندگی را نتیجه قابل رویتی از عادتواره میداند از نظر او هم عادتواره‌هایی که انسان را احاطه کرده است مانند: مسکن، اسباب و اثاثیه، کتابها، سیگارها، عطرها، لباس‌ها و غیره بخشی از سبک زندگی او میباشند (استونز، ۲۷۷: ۱۳۸۳) وی معتقد است که پرورش فرد در خانواده و طبقه خاص تاثیر شگرفی بر انتخاب نوع سبک زندگی دارد (واین، ۴: ۲۰۰۰)

بر اساس این نگرش می‌توان گفت که سیاست‌های مربوط به مصرف در ارتباطی تنگاتنگ و مستقیم با پایگاه طبقاتی افراد قرار دارد. مصرف بعضی از کالاها و کردارها و یا پرهیز از مصرف آنها مجموعه از سیاستهای مصرف هستند که در شکل‌گیری گروه بندیهای اجتماعی و هویت جماعت‌ها نقشی دخیل دارند. سیاستهای مصرف و هویت اجتماعی هر دو در واقع منجر به تمایز افراد از گروهها و افراد دیگر می‌شوند. رابطه‌ی رفتارهای مصرفی فرد و ارتباط آن با هویت اجتماعی و فردی در واقع راه را برای گذر از مفهوم "طبقه" به مفهوم سرمایه‌ی فرهنگی (بوردیو ۱۹۸۴) و سبک زندگی (فدرستون ۱۹۸۷، شیلدز ۱۹۹۲) مهیا کرده است. می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که در نظریه بوردیو سبک زندگی که شامل اعمال طبقه بندی شده و طبقه بندی کننده فرد در عرصه‌هایی چون تقسیم ساعات شبانه روز، نوع تفریحات و ورزش، شیوه‌های معاشرت، اثاثیه و خانه، آداب سخن گفتن و راه رفتن است، در واقع عینیت یافته و تجسم یافته ترجیحات افراد است (باکاک، ۱۳۸۱ به نقل از: به نقل از حجازی و حیدرخانی (۱۳۹۳) بوردیو با در نظر گرفتن مفاهیمی پیچیده و کارآمد در حوزه‌ی سبک زندگی این حوزه را متحول ساخت. به نظر بوردیو

در سوژه‌های اجتماعی ... کسانی هستند که با قائل شدن تمایز میان خوشمزه و بدمزه زیبا و زشت، شیک‌پوش و بدلباس، متشخص و عامی، خود را از دیگران متمایز می‌سازند در

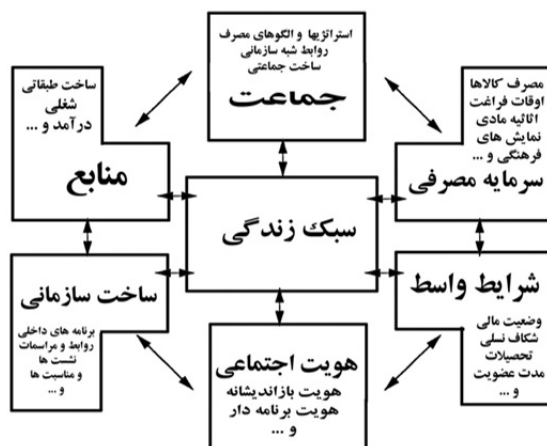
بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۱۵

همین تمایزات که موضع آنها در این دسته بندی‌های عینی عیان می‌شود. (شویره، فوتتن، ۱۳۸۵: ۶۰-۵۹)

لذا طبقات بالا از طریق مصرف خود را از طبقات دیگر متمایز می‌کنند و لذا «آنها که به نظر دیگران متشخص جلوه می‌کنند، این امتیاز را دارند که نگران تمایز خود نیستند.» (همان، ص ۶۰) بدین ترتیب این تمایز موجب می‌شود تا در امر داوری هنر و زیبایی شناختی مباحث مربوط به علائق و منافع و قدرت نیز مدنظر قرار گیرد. لذا در نظر بوردیو طبقات بالای جامعه به علت میزان فراغت از احتیاجات مادی و دارا بودن سرمایه‌ی اقتصادی فرم‌های فرهنگی‌ای را مصرف می‌کنند که بر سبک بخشی (Stylization) و یا زیبایی شناختی کردن (Aestheticization) اشیاء و زندگی تأکید دارند. بدین ترتیب قشر بالای طبقات متوسط، موسیقی کلاسیک، هنر انتزاعی و فیلم و تئاترهای آوانگارد را می‌پسندند. به بیانی دیگر، طبقات متوسط، یا دست کم بخش‌هایی از این طبقه، اشتغالات و پدیده‌های فرهنگی‌ای را ترجیح می‌دهند که معنای شان در پس دقت نظرهایی صوری‌ای همچون خط، رنگ و تکنیک باشد. به عکس طبقه کارگر که مشخصه‌اش سرمایه‌ی اندک اقتصادی است، زیر فشار احتیاجات مادی قرار دارد.

بر این اساس سبک زندگی بیش از مفهوم طبقه برتابنده و بازنماینده‌ی شاخصه‌های هویتی افراد در عصر نوین می‌باشد. چرخش زاویه‌ی تحلیل‌های اجتماعی از فعالیت‌های تولیدی به فعالیت‌های مصرفی، به معنی تعویض فرض بنیادی مربوط به شالوده‌ی تفاوت‌های اجتماعی و هویت اجتماعی است.

آنان از طریق سبک‌های زندگی و روابط اجتماعی، صمیمیت، معاشرت، مصرف و ... به زندگی اجتماعی در این جهان متکثر و چندگانه، هویتی یکدست و یکپارچه بخشیده‌اند، و به شکلی تاثیرگذار نسبت به ساختارهای اجتماعی و موقعیت اجتماعی خود موضع می‌گیرند. به نظر گلاسر خلاء ناشی از فقدان دین در جوامع مدرن، از طرف سبک‌های زندگی و قهرمانان پر می‌شود. سبک زندگی در واقع پاسخی است به بی‌هنجاری جهان و عرفی شدن فزاینده‌ی آن. (فاضلی، ۱۳۸۶؛ ۱۸۱)

نمودار ۱. مربوط به ارتباط مقوله هسته و سایر مقولات فرعی تحقیق

۳. روش شناسی

این تحقیق کیفی بوده و با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق انجام گرفته است. براساس این روش تعداد ۳۲ نفر از اعضای مکتب قرآن به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده و مصاحبه درباره سبک زندگی آنها طی سه ماهه اول سال ۱۴۰۰ انجام گرفته است. ابتدا به علت آنکه این مکتب روابط درون‌گروهی شدیدی دارند برای حضور در میان آنان به سراغ افراد متخصص و آشنا به موضوع رفته و از طریق آنها با اعضای دیگری از این گروه آشنا شدیم و از طریق این گروه توانستیم مولفه‌های مورد نظر را مورد پرسش قرار بدهیم. در عمل ما روش گلوله برفی را به عنوان استراتژی نمونه‌گیری در این تحقیق انتخاب نمودیم. البته در این مکتب، شورای مکتب که در واقع مغز اندیشگر و تصمیم‌گیرنده کل مکتب قرآن اجازه‌ی هر نوع مصاحبه‌ای را بصورت رسمی ممنوع کرده است. لذا تحقیق در قالب روابط دوستانه و از طریق اعضای آشنای مکتب انجام گرفته است. برای دستیابی به آنچه در این تحقیق بررسی می‌شود، روش مصاحبه‌ای بیشتر مورد قبول آنها قرار گرفت و بر این اساس آنان به بحث در باره

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۱۷

سبک زندگی و مصرف در میان اعضا این مکتب پرداختند. لازم به ذکر است که عضویت در جماعت و نیز تداوم عضویت در گروه کاملاً اختیاری است و اعضای هیچ اجباری به پیوستن و یا ماندن در گروه ندارند.

با توجه به اینکه اجازه ضبط کردن مصاحبه‌ها را نداشتیم کار نوشتن پاسخ مصاحبه شونده‌گان بسیار مشکل، زمان بر و نیازمند دقت زیادی بود. روال کار به این صورت بود که یکی از محققین به طرح سوال و آغاز بحث م پرداخت و محقق دیگر پاسخ‌ها و نکات مطرح شده را یادداشت می‌کرد. بازنگری و بازنویسی یادداشت‌ها بارها و بارها صورت می‌گرفت. از آنجا که مصاحبه‌ها باز بود و مباحث مختلفی مطرح می‌شد، محققین با تمرکز بر سوالات و اهداف پژوهش خود تنها نکات مرتبط را یادداشت می‌کردیم. در مواردی برداشت خود را از مصاحبه با افراد با خود آنها و گاهی با مصاحبه شونده‌گان بعدی که اشتراکات فکری، سبک مصرف و زندگی تا حدودی یکسانی داشتند، در میان می‌گذاشتیم. در صورت لزوم و مغایرات برداشت‌ها ضمن اصلاح و بازنگری یادداشت‌هایمان نکات جدید را با مصاحبه شونده‌گان بعدی در میان می‌گذاشتیم. این فرایند ماریجی تقریباً تا رسیدن به اشباح تئوریک و اتمام مصاحبه‌های میدانی ادامه داشت. برای تحلیل متن مصاحبه‌ها از روش تحلیل مضمون و تکنیک کدگذاری استفاده شده و اعتبار و روایی یافته‌های پژوهش از طریق سه سویه سازی (Triangulation) و در اختیار قرار دادن نتایج پژوهش با تعدادی از مصاحبه‌شونده‌گان و چند نفر از متخصصین و اساتید دانشگاه محقق شده است.

۴. یافته‌ها

با توجه به هدفمند بودن نمونه‌گیری، صرفاً با کسانی که خود را عضو جماعت مکتب قرآن می‌دانستند، مصاحبه انجام شد. معمولاً افراد جدید توسط مصاحبه شونده‌گان به محقق معرفی می‌شدند. در میان افراد مصاحبه شونده از مشاغل مختلف و نیز از هر دو جنسیت و با سطح تحصیلات متفاوتی وجود داشت که در موارد استنادی به گفته‌های آنان سن، جنسیت و تحصیلات آنها ذکر شده است.

بطور کلی در میان بحث این افراد دوازده مؤلفه یا شاخص انتخاب گردید که اعضا با دیدگاه‌های تقریباً مشابهی به بحث درباره آنها پرداختند که در زیر آورده می‌شوند. این ۱۲ مقوله را می‌توان بر اساس جدول شماره ۲ در چهار دسته مقولات کلی تقسیم بندی کرد:

جدول ۲

مفاهیم کلی	مفاهیم جزئی	مقولات عمده	توضیحات	مقوله‌ی هسته
مفاهیم زیستی	پوشش غذا ازدواج تعزیه	عدم تجمل‌گرایی ساده زیستی عدم فخر فروشی محدودیت در مراسم	بر اساس این مقولات بخشی از التزامات سلبی و ایجابی بر اعضاء اعمال می‌گردد که طی آن سطحی از رفاه زیستی تعریف گردیده که افراد می‌بایست خود را بر اساس آن تنظیم کنند. آنان این التزامات را در امورات ضروری همچون پوشش، غذا، ازدواج و مراسم تعزیه توصیه می‌کنند، تا بتوانند زندگی‌ای ساده و آرام داشته باشند.	ساده زیستی
مفاهیم تکنولوژیکی	تلویزیون ماهواره لوازم خانگی ماشین	غیر ضروری اغفال‌کننده تجمل‌گرایی	آن دسته از تکنولوژیها و تولیداتی که در دنیای جدید وارد زندگی آنها شده، بر اساس این مقولات غیر ضروری، اغفال‌کننده و عامل تجمل‌گرایی فرض شده است. بر همین اساس آنان علیرغم وجود این تولیدات در زندگی خود، خیلی به مدل‌ها و یا تعویض پیاپی آنها مشغول نیستند.	عدم مصرف‌گرایی
مفاهیم اوقات فراغت	معاشرت ایترنت	همیاری اغفال‌کننده	در حوزه‌ی اوقات فراغت، اعضاء گروه با پرهیز از هر نوع فردگرایی در امور فراغتی، تاکید قابل توجهی بر معاشرت اعضاء با هم و دوری از رفتارهای انفرادی و رقابت‌گرا داشتند. در حوزه‌ی اینترنت هم وب‌گردی را نوعی رابطه‌ی اغفال‌کننده می‌دانستند.	جمع‌گرایی
مفاهیم آموزشی	تحصیل مطالعه	ضروری هدایت‌کننده	آموزش یکی از اصلی‌ترین التزامات ایجابی این جماعت محسوب می‌شود. تاکید آنان بر مطالعه‌ی کتب آموزشی و حماسی و ادامه تحصیل در مقاطع بالا موجب شده تا اعضاء آنان بیشتر از میان طبقه‌ی متوسط جامعه باشند.	هدایت‌دهنده

بطور کلی پرهیز از مصرف‌گرایی و تاکید بر برنامه‌های جمعی و گروهی آنان را به یک جماعت با سبک‌زندگی خاص خود مبدل ساخته است.

۱.۴ مقولات زیستی

۱.۱.۴ پوشش

اعضای این گروه طی مشاهده و با توجه به دیدگاه‌هایشان دارای پوشش کاملاً سنتی هستند؛ که خود این پوشش در سطح شهرستان مبین عضویت آنان در مکتب است؛ مردان با کت به همراه شلوار کردی و زنان با چادرهای گل‌دار و روسریهای شفاف سفید یا کرمی ظاهر می‌شوند، که در زیر آنها هم لباس قصری بسیار گشادی را بر تن کرده‌اند؛ این افراد با استناد به بحث‌هایشان

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۱۹

دلایل استفاده از این سبک پوشش را در واقع ویژگی‌هایی دانسته‌اند که همین ویژگی‌ها موجب تداوم استفاده از این پوشش شده است؛ "علی کاسب و حدوداً ۳۵ ساله" یکی از اعضای مکتب پوشش را چنین معرفی می‌کند:

"لباس پوشاننده‌ی حجب و حیای انسانه، پوشیدگی یک فرهنگ دینیه، دین ما همیشه مردم را به پوشیدن و سترعورت راهنمایی کرده است. لباس یعنی پوشانیدن، کسانی که با لباسهای تنگ و چسبنده، به جای ستر عورت آن را بیشتر نشان می‌دن، در واقع ذات دین را فراموش کرده‌اند."

"رحیم" عضو دیگر مکتب در مورد لباس می‌گوید:

"لباس گردی همیشه مورد توجه علما و مردان دین بوده، چون هم مؤدبانه است و هم فخر فروشانه نیست. هر چند الان بعضی‌ها با دوختن مدهای جدید و گرانقیمت از آن سوءاستفاده می‌کنند."

براساس این دیدگاه‌ها اعضای گروه با تاکید بر اینکه پوشش نباید تجمل‌گرایانه باشد و موجب برتری دسته‌ای بر دسته‌ی دیگر باشد، پوشش لباس گردی را از این حیث که از طرفی مبین همه این مقوله‌هاست و از هر نوع مُد و مُدگرایی به دور است و از طرف دیگر پوشش ملی این مردم است، را انتخاب کرده‌اند و هر چند خود نخواستند، اما در واقع بوسیله آن خود را از گروه‌های دیگر مجزا کرده‌اند.

۲.۱.۴ غذا

این اعضاء در واقع مسئله غذا را امری حاشیه‌ای دانسته و بر ساده بودن غذا و پرهیز از هر نوع تجملگرایی تاکید کردند. این اعضا بحث از غذا را بسیار امری پیش پا افتاده می‌دانستند. اما در واقع در درون خود اعضا این عدم تجمل‌گرایی موجب سیاست‌های متمایزی مربوط به پخت و پز و سفره آرایی و ... شده است. ساده زیستی و پرهیز از هر نوع ریخت و پاش از طرفی و از طرف دیگر تاکید بر رژیم غذایی و تناول غذاهای سالم در واقع در مباحث آنها نقش کلیدی دارد. سیاست‌های پرهیز از تجمل‌گرایی در مصرف غذا، در عین حال خود به شکل‌گیری سیاست‌های تغذیه در میان این جمعیت مبدل شده است. یکی از اعضا که معلم است معتقد است که:

"غذا و آداب غذا برای فرد مسلمان خیلی مهم است. خود پیامبر (ص) در مورد خوردن و آداب غذا نصایح مهمی به پیروان خود کرده‌اند، اینکه مسلمان باید اسراف نکند و در سفره

دهان نگهدارد و از پرخوری و ریخت و پاش برحذر باشد. برنامه‌های دین در مورد غذا اگر رعایت شود، دیگر خبری از گرسنگی در یک سر جهان و اسراف و ریخت و پاش در یک سر دیگر جهان نخواهیم بود."

عضو دیگری که به همراه همسرش هر دو عضو مکتب هستند، معتقد است:

"من و همسرم هرگاه کسی را از اعضا یا فامیل به خانه دعوت می‌کنیم، سعی می‌کنیم یک غذای ساده مثل ماکارونی یا استانبولی درست کنیم، اوایل همسرم که عضو نبود خیلی معذب بود، ولی وقتی دید همه‌ی اعضای مکتب این روش را پیش گرفته‌اند، الان خیلی راحت است."

۳.۱.۴ ازدواج

اعضاء این مکتب خود مراسم عروسی را قبول نداشته و آن را موجب تحریف فکر افراد بالاخص جوانان می‌شود. اینکه جوانی در مراسم عروس و داماد را کنار هم ببیند، شاید برای او موجبان ناراحتیهای روانی و افسردگی و یا تغییر حالات روحی را ایجاد کند؛ و البته این را هم باید گفت که مراسم عروسی به نظر آنان مربوط به عروس و داماد است و ضرورتی ندارد که این همه مردم در آنجا حضور داشته باشند. اعضای این مکتب به جای این مراسم، مراسم عقدکنان را می‌پسندند. در نتیجه آنها با حضور در مراسم عقدکنان، این مراسم را به زوجین تبریک گفته و پس از آن دیگر مراسمی ندارند. آنها از بردن کادو برای آنها پرهیز کرده و این را موجب تجملگرایی و گداپروری می‌دانند؛ اما اگر زوج و زوجه هر دو عضو مکتب باشند و از حیث مالی به کمک نیازمند باشند با توجه به رای شورای مالی مکتب، به آنان کمک می‌کنند. خود امر ازدواج هم بین آنان امری است مقبول و سنت رسول الله (ص)؛ آنان مراسم عقدکنان را ساده و بی آرایش برگزار کرده و در میان خود اعضا هم سعی می‌کنند تا با ایجاد امکانات ازدواج، مانع از بالا رفتن سن ازدواج، بالاخص دختران بشوند.

محمد عضو مکتب می‌گوید:

"عروسی و ازدواج هرچه ساده‌تر باشد، امید به ازدواج برای جوانان بیشتر می‌شود، امروزه سن ازدواج که بالا رفته به خطر این همه ریخت و پاش‌ها و ول‌خرجی‌هاست. بعضی‌ها بیست میلیون خرج ازدواج می‌کنند و بعد می‌گویند عروس و داماد مشکل مسکن دارند."

نامق ۳۶ ساله می‌گوید:

"ما باید برای ازدواج جوانان تلاش کنیم و با آرامش کامل و بدون دغدغه آنها را به زندگی راهنمایی کنیم، نه اینکه با برگزاری مراسم سنگین و پر زرق و برق به عالمه مشکلات روحی و

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۲۱

اقتصادی روی خانواده‌ی آنها و خودشان سوار کنیم... من خودم برای پسرم چنین مراسمی نگرفته‌ام بلکه یک مهمانی ساده در خانه برگزار کرده‌ام. از کسی هم کادو نگرفته‌ام."

۴.۱.۴ تعذیه و سوگواری

بر اساس نظر اعضای مکتب مرگ یک مسئله طبیعی است که دین برای آن دستورالعملهایی را از غسل گرفته تا نماز میت و تلقین و فاتحه خوانی و ... فراهم کرده است. بر این اساس پس از فوت فرد متوفی، مردم باید از بستگان او دلجویی کرده و مایه تسکین روح آنان باشند؛ در نتیجه هر گونه مراسمی که موجب عذاب و ناراحتی بستگان شود، اعم از شام و نهار و یا مراسم ختم و هفته و چله و ... همگی مذموم می باشد. این مسئله شامل خریدن سنگ مزار، نصب پارچه و تراکت و ... هم می شود. به نظر این اعضا پوشیدن لباسهای خاص با رنگهای ویژه و رفتارها و آرایشهای که مبین غذا باشد، مذموم است.

عبداله کاسب و حدوداً ۴۵ ساله معتقد است که:

"مرگ غنی و فقیر نمی شناسد، همه با یه کفن به آخرت می رویم، اما بعضیا به این راضی نمی شوند و با آرایش قبرها و سنگ مزارها می خواهند این واقعیت را نادیده بگیرند. مرگ باید همداری برای ما باشد نه اینکه جایی باشد برای فخر فروشی و نشان دادن ثروتمان."

سید حسین می گوید:

"برای تسکین خانواده باید به مراسم برویم. اما اینکه بخواهیم شام و نهار آنجا باشیم درست نیست. من خودم نه برای خانواده‌ی متوفی کمک و یا پول می برم و نه شام و نهار هم آنجا می مانم، مگر اینکه خانواده بسیار ندار باشند و آنوقت هم از کانالهای دیگر به او کمک می کنیم."

۲.۴ مقولات تکنولوژیکی

۱.۲.۴ تلویزیون

در میان اعضای این مکتب تلویزیون به عنوان یک دستگاه ارتباطی بالاخص برای پخش فیلمهای تبلیغاتی خود از طریق ویدئو سی دی استفاده می شود و از طرف دیگر برای دیدن فیلمهای تلویزیون ملی ایران استفاده می گردد. استفاده از تلویزیون کمتر نقش کانونی در خانواده

این اعضا دارد. به همین دلیل در میان آنها وجود خود دستگاه اولویت دارد تا لحاظ کردن دستگاههای گران قیمتی همچون ال سی دی و ال ای دی و ...
رزگار عضو جوان مکتب می گوید:

"تلویزیون یک وسیله است برای دیدن برنامه‌ها و از برنامه تلویزیونی جداست. من تلویزیون را بیشتر برای دیدن سی‌دی‌ها و برنامه‌های درسی و علمی بکار می‌برم و کمتر برای دیدن برنامه‌های تلویزیونی، استفاده می‌کنم. برنامه‌های تلویزیونی غیر از سرگرم کردن و دور شدن از اهداف مان چیزی نداره."
نامق عضو دیگر مکتب می گوید:

"تلویزیون برای بعضی‌ها دکور است برای اینکه بگویند ما ثروتمند هستیم، بعضی‌ها تا دو میلیون تومان داده‌اند تلویزیون خریده‌اند، امروزه مردم تلویزیون را با دکوراسیون منزل هم‌مشکل می‌کنند در حالیکه بعضی‌ها نه منزل دارند و نه تلویزیون."
نامق عضو دیگر مکتب می گوید:

۲.۲.۴ ماهواره

اعضای این مکتب با هراس از تنوع برنامه‌های ماهواره و وجود برنامه‌های مستهجن، بودن ماهواره را در خانه ابزاری خطرناک دانسته که علاوه بر تاثیر مخرب بر افراد، از نظر آگاهی بخشی هم مورد تردید است. ماهواره به علت حضور کانالهای متنوع که هر کدام نماینده تفکری هستند، موجب شده تا نوعی بی‌اعتمادی در میان اعضاء این مکتب نسبت به آن وجود داشته باشد. چنانچه این اعضاء معتقدند که اخبار ماهواره تنها آنها را به انحراف می‌کشاند و در پایان کسی نمی‌داند که چه کسی، چه چیزی را درست می‌داند و چه چیزی را غلط. تراکم وسیع و کثیر دیدگاه‌ها در ماهواره و عدم توانایی کنترل آن توسط بزرگسالان، می‌تواند برای افراد سنین پایین و کودکان خطرناک باشد و همین مسئله از نظر آنان موجب شده تا دستگاه ماهواره در منازل اعضاء این مکتب قابل استفاده نباشد.
صادق معتقد است:

"ماهواره‌ها در حقیقت مغازه‌هایی هستند برای تبلیغات، حالا تبلیغ سیاست باشد یا تبلیغ کالا. هرکسی برای خودش دکانی باز کرده و به تبلیغ اجناسش می‌پردازد. من خودم هرگز سعی نمی‌کنم در خانه ماهواره داشته باشم، چون ماهواره‌ها، مردم را بیش از هرزمانی مصرف‌گرا و تجمل‌گرا کرده‌اند."
ایوب که راننده تاکسی است معتقد است:

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۲۳

"بسیاری از خانواده‌ها با تماشا کردن فیلمهای مثلاً خانوادگی که در فارسی وان و پی‌ام‌سی و ... پخش می‌شود، نمی‌دانند چه سمی را وارد ذهن کودکانشان می‌کنند؛ فرهنگ اسلام برای خانواده ارزش قائل است اما در این فیلمها نه خانواده‌ای در کار است و نه ارزشی."

۳.۲.۴ لوازم خانگی

اعضای این مکتب با احساسات ضدمصرف‌گرایی که چه در نوشته‌هایشان و چه در بحث‌هایشان لحاظ شده است، در واقع نگاهی نیمه پاستورال و تا حدودی مدرن‌گریز نسبت به تنوع شدید کالاها دارند. آنها نسبت به خرید حریصانه کالاها نگاهی انتقادی داشته و معتقدند که در محیط زندگی ما، کالاهایی هستند که در زندگی خیلی ضروری نیستند، و تنها موجب تجمل‌گرایی و افتادن فاصله میان انسانها شده است. به نظر آنها امروزه خانه‌تکانی‌هایی که موجب تعویض سریع لوازم منزل و ست کردن و یکدست کردن مبلمان و لوازم آشپزخانه می‌شود، جز ایجاد تجمل‌گرایی و اشرافی‌گرایی چیزی دیگر بدنبال ندارد.

تریفه، خانمی حدوداً ۴۰ ساله معتقد است:

"امروزه زندگی پر شده از وسایل برقی و گازی که زندگی را خیلی آسان کرده، ولی بعضی‌ها با ست کردن و هم‌رنگ کردن وسایل منزل و تنوع هر روزه زندگی را بیشتر بر خودشان و اعضای خانواده سخت کرده‌اند."

منیر معتقد است:

"بسیاری از زنان به جای مطالعه و شرکت در برنامه‌های فرهنگی و علمی پای تلویزیون و ماهواره می‌شینند و با آراستن منزل و آشپزخانه‌ی خود دارند هر چه بیشتر فضای خانه را بر خود و اعضای خانواده و حتی مهمانان تنگ و تنگتر می‌کنند. وسایل خانه یک هدف نیست بلکه تنها ابزاری هستند برای زندگی راحت‌تر."

۴.۲.۴ ماشین (خودرو)

با توجه به رای شورای مرکزی مکتب که در سندج تصمیم‌گیری می‌کند، خرید ماشین تنها برای پیش بردن مقاصد مربوط به سفر و حمل و نقل بوده و نباید موجب تجمل‌گرایی شود. لذا براساس این تصمیم هیچ عضوی نباید با خرید ماشین مشخصی خود را از مردم متمایز و در عین حال خود را برتر نشان دهد. این شورا بر اساس سطح معاش و رفاه هر منطقه‌ای نوعی

خرید ماشین را در نظر گرفته است که به نوعی قابل توجه است. بر حسب مثال تصمیم شورا در شهر سمنندج منوط است به خرید ماشین تا سقف ۱۸ میلیون و نه بیشتر، که البته نوع ماشین را هم تا حد قیمت یک سمنند تعیین کرده‌اند و در شهرستانهای بوکان و سقز تا سقف ۱۲ میلیون و تا حد ماشین پژوه ۴۰۵ انتخاب شده است و این خود موجب نوعی فشرده‌گی در نوع سلاقی نسبت به خرید خودرو شده است.

یکی از اعضای مکتب که خود یک بازاری است معتقد است:

"برنامه‌های مکتب، برای یک زندگی راحت و معتدل‌تر است. ما باید در هر منطقه‌ای در حد وسط باشیم. در بوکان که سطح رفاه متوسط است، ما می‌توانیم تا سطح یک پژوه ۴۰۵ یا تا سقف ۱۲ میلیون تومان ماشین تهیه می‌کنیم، بیشتر از این هم اسراف است و هم فخرفروشی." عبدالله حدوداً ۵۰ ساله و معلم می‌گوید:

"اعضای مکتب مثل سراسر جامعه از فقیر دارد تا ثروتمند، اما ما نباید از سطح متوسط جامعه عدول کنیم، ماشین امروزه خیلی لازم است، اما اگر من نداشته باشم که بخرم، نیاز نیست قرض کنم. خود برادران مکتب که دارا هستند در بسیاری از مواقع با روابطشان نگذاشته‌اند که من در مسافرت‌ها یا تعزیه‌ها تنها بمانم."

۳.۴ مقولات اوقات فراغت

۱.۳.۴ معاشرت

به نظر اعضای این مکتب معاشرت تا زمانی معاشرتی انسانی و آئینی است که انسانها دیگران را تنها به خاطر خودشان بخواهند. بُردن کادو و تشریفات موجب جدایی هرچه بیشتر انسانها از همدیگر شده است. به شکلی که معاشرتها بیشتر از آنکه جنبه انسانی و دینی داشته باشد، جنبه تجمل‌گرایی و تشریفات را به خود گرفته‌اند. از طرف دیگر روابط قدرت و پایگاه طبقاتی موجب شده تا انسانها بصورتی منفعت‌گرایانه در پی رابطه با کسانی باشند که هم پایگاه خود یا بالاتر باشد و یا دارای پست و مقام و قدرت باشد. چنین روابطی موجب شده تا انسانها هر چه بیشتر منفعت طلب و در عین حال نوکر مآب شوند.

ناصر معلم و حدوداً ۴۷ ساله معتقد است:

"معاشرت و سعی صدر در اسلام ضروری است، اسلام مردم را به رابطه با هم و سادگی در روابط دعوت کرده، اما امروزه تشریفات و بریز و بپاش‌ها مردم را از هم دور کرده. بین ما نه

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۲۵

کادوبازی وجود داره و نه انتظارات بی‌موردف به همین خاطره که روابط ما بسیار ساده و خودمانی است."

صالح کاسب و حدوداً ۴۰ ساله معتقد است:

"در دین آمده که مردم باید با فقرا و تنگدستان معاشرت کنند و از آنان دلجویی کنند اما امروزه تا یکی بخاد به کاری یا مقامی برسه دیگه با بزرگا نباشه رابطه برقرار نمی‌کنه. مراسم شام و افطاری و ... که امروزه باب شده نه برای فقرا بلکه همش برای قدرتمندان و ثروتمندانه."

۲.۳.۴ اینترنت

بر اساس نگرش اعضای این مکتب، اینترنت هم دارای ویژگیهای ماهواره یعنی عدم حقیقت و صداقت در اطلاعات و وجود سایتهای مستهجن و مبتذل است. با این تفاوت که اینترنت، را نمیتوان به راحتی کنترل کرد. زیرا اینترنت علاوه بر این ویژگیها از حیث اطلاعات علمی بسیار پربار و وزین است و در عصر مدرن نمیتوان بدون آن زندگی کرد. امروزه بسیاری از کارهای جامعه توسط شبکه‌های اینترنتی رد و بدل میشود. حتی در سایتهای اینترنتی می‌توان ردپای سایتهای مربوط به مکتب قرآن را هم مشاهده نمود. اما از نظر آنان مراجعه به اینترنت قوانینی دارد که می‌بایست از نظر آنان لحاظ شود، عدم مراجعه به اینترنت به صورت فردی و عدم ورود به سایتهای مستهجن از جمله قوانین مربوط به اینترنت است. به نظر آنان حتی فکر کردن گمراهانه هم گناه است. به قول کاک احمد، اخلاص در نیت است و تعهد در عمل باطن و ظاهر. (مفتی‌زاده، نامه‌ی دوم، ص ۱)

رزگار که خود یک دانشجو است معتقد است:

"اینترنت کاملاً دوسویه است، هم می‌تواند آموزشی باشد و هم مخرب. من گاهی برای مقاله و یا کارهای درسی وارد سایتهای می‌شوم، اما وب‌گردی را چون بدون هدف است، خطرناک می‌دانم. گردش بی‌هدف در داخل سایتهای مخصوصاً وقتی تنها هستیم خطرناک است."

سمانه خانم و عضو جوان مکتب می‌گوید:

"امروزه هرکاری بخای بکنی، انترنتی شده، از ثبت‌نام کنکور تا یارانه و استخدامی و ... همه انترنتی شدن. اونایی که از انترنت برای کارای هیچ و پوچ استفاده می‌کنن در حقیقت به ارزش این وسیله پی نبرده‌اند."

۴.۴ مقولات آموزشی

۱.۴.۴ مطالعه

در نظر اعضای این گروه مطالعه جایگاه ویژه ای دارد؛ به نظر آنها هیچ کتاب خاصی تجویز نشده و هیچ کتابی هم تحریم نشده است؛ اعضا باید برای جواب دادن به شبهات و سوالات اعضا و دیگران، خود را از نظر مغزی مجهز کنند. عدم توانایی اعضا در جواب دادن به سوالات نوینی که در عصر حاضر ایجاد شده است موجب می‌شود که شبهات بیشتر و بیشتر شود. لذا مطالعه برای آنان جنبه کارکردی دارد.

رحمان دانشجوی دکترای فلسفه و عضو کانون می‌گوید:

"مطالعه بخشی است از فرامین خداوند به انسانها. در دین اسلام همیشه دانایان بر جاهلان برتری دارند. مطالعه موجب رهایی از جهل است... من خود با مطالعه‌ی کتب فلسفی و تاریخی بهتر توانسته‌ام دین اسلام و پیام و فرامین خداوند را درک کنم... به نظر کسانی که بیشتر مطالعه می‌کنند بیشتر می‌توانند جوانب دین را ببینند و درک کنند."

ناصر که یک معلم است، معتقد است:

"من و اعضای خانواده در خانه بیشتر کتابهای اخلاقی و سرگذشت مردان موفق و با ایمان را می‌خوانیم. و حتی سرکلاس خوانندن این کتابها را به دانش‌آموزان پیشنهاد می‌دم. این کتابها انسان را به سوی پاکی و طهارت می‌کشاند. سرگذشت کسانی چون گاندی، ماندلا و دیگران انسان را به زندگی درست و موفق راهنمایی می‌کند."

بر اساس جدول ذیل مطالعه باید برای اعضا احساس قهرمانی و حس هدفمند بودن در زندگی را بیشتر تامین کند. هدفمند بودن انسانها در زندگی می‌تواند به نقش مبارزاتی آنها در برابر ظلم کمک کند.

۲.۴.۴ تحصیلات

به نظر این اعضاء تحصیلات اصلی‌ترین عاملی است که ما را از ناآگاهی و خرافات دور می‌کند؛ علوم در واقع نه تنها مانع اهداف متعالی کسی نمی‌شود، بلکه روز به روز آیات و نشانه‌های الهی بر مردم ثابت می‌گردد. تحصیلات و رفتن به قله بلند علم از واجبات است و پیامبر هم آن را به مسلمانان توصیه کرده است. از نظر آنان مسلمانان زمانی به دام استعمار و

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی فر و احمد غلامی) ۲۷

عقب ماندگی افتادند، که علم و تحصیل را کنار گذاشته و به تجملگرایی و مالپرستی روی آوردند.

رسول یکی از اعضاء مکتب معتقد است که:

"خداوند بزرگوار قرآن را با "اقراء" شروع کرده و به انسان امر به دانستن نموده است. ما پیرو دین اسلام و نصایح پیامبر بزرگوار هستیم. آنچه بر سر مسلمان می آید از سر ندانستن است. درد این مردم نه نان است و نه آزادی، بلکه درد آنان در واقع فقر فرهنگی و سواد است. اگر تحصیلات نباشد، حتی اگر آزادی هم با وفور نان باشد، باز مردم در عذاب خواهند بود."

خانم منیر که یکی از اعضای این مکتب و یک معلم است می گوید:

"دین اسلام به مطالعه و علم آموزی تمام اعضای جامعه توجه دارد، زن و مرد در این راه برابرنند. تحصیلات ما را از خرافات دین دور می کند و به گوهر و ذات دین می رساند. در سراسر کتاب قرآن اشاره به عالمان و عاقلان و اندیشه کنندگان وجود دارد و این اهمیت این دین را می رساند."

۵. بحث و نتیجه گیری

پیگیری هویت نوین اجتماعی در این نوشته از طریق مصرف مؤلفه های ۲۰گانه در بالا مبین نوعی سیاست گذاری در باب مصرف از سوی این اعضاء و بالاخص شورای مرکزی مکتب قرآن شده است. چنانچه با توجه به مقوله های هسته ای که در تمام ۱۲ مؤلفه مصرفی بالا، تکرار گردیده است روابط درون گرایی و پرهیز از مصرف گرایی و عدم قطع ارتباط با مکتب (یا دوستان همفکر) مبین همان سیاستهایی است که به شکلی هژمونیک و ایدئولوژیک بر فرد مستولی شده است. مقولات هسته ای نشان می دهند که دو دسته از دستورات العمل ها به صورت ایجابی و سلبی بنیان تصمیم گیریهای این اعضاء در قبال با مصرف مورد نظر آنهاست. عدم تجملگرایی، عدم فردگرایی، عدم صداقت بیرونی و تبلیغات گرایی و عدم مصرف گرایی به عنوان الزامات سلبی حتی منجر به حذف بسیاری از کالاها و کنش های اجتماعی از سبد مصرف خانواده و روابط اجتماعی آنها شده است؛ ماهواره، تلویزیون، روزنامه، مراسم تعزیه و عروسی از این مواردند و الزامات ایجابی همانند همیاری، تهذیب نفس، دوستی، ساده زیستی، هدایت کنندگی، شریعت و ملی گرایی سبک منسجم و قابل تفکیکی را به زندگی آنها بخشیده است. جنبه های ایجابی دستورات العمل های مصرف موجب پررنگ شدن دستورات اکیدی در مصرف غذا، پوشش، اتوموبیل، لوازم خانگی، معاشرت و ... نزد آنان شده است. تاکید بر عدم

فردگرایی و به زعم آن توجه به روابط درون‌گروهی حتی شرایط را برای ورزش‌ها و اعمال همگانی نزد آنان مهیا ساخته است. نمودار زیر نشان از گرایش اعضاء به پرهیز از جنبه‌های مصرفی روزمره و حرکت به سوی روابط مبتنی بر آگاهی و معاشرت دارد. در وسط این نمودار که دستورالعمل‌ها مشروط به رعایت اصول ایجابی و در عین حال ممانعت‌ها و اصول سلبی است، مصرف و رعایت مسائلی لحاظ شده که جزو نیازمندیهای عمومی‌اند. اما در سطح سلبی کالاهای ماهواره، تلویزیون، روزنامه و ... ضروری لحاظ نشده‌اند، زیرا بنیان آگاهی برای آنان تعریف نشده است و در سطح ایجابی بنیان آگاهی و معاشرتی بودن کالاها و روابط کاملاً تعریف و تشریح و در عین حال ابلاغ شده است.

تمایزپذیری این اعضاء ماحصل تمایز در مصرف و رویکردهایشان نسبت به سبک زندگی و آداب و رسوم زیستی آنها است. این تمایز محصول نگاه آنان به زندگی و جهان است. هویت جماعت گرایانه آنها به مثابه ابزاری برای حل مشکلات و پرسشها و به شکلی گزینشی و تفسیری موجب فهم و تفسیر آنان از جهان و محیط اطراف آنها شده است، این دستگاه تفسیری بطور متمایزی تمایلات، گزینشها، ارزشها و اعمال آنها را تنظیم می‌کند؛ تنظیم جهان‌بینی و دستگاه ارزشی و بینشی این اعضاء هرچند همیشه با مقاوتهایی همراه است و جماعت و هویت جماعت‌گرایانه هیچگاه نمی‌تواند به طور کلی هویت جماعت‌گرایانه خود را اعمال کند، اما تنظیمات درون جماعتها و هویت جماعت‌گرایانه برای سیاستگذاریهای زیستی نوعی چتر حمایتی را بوجود می‌آورد که موجب امنیت هست‌شناختی اعضاء می‌گردد. جماعت‌ها به نظر باومن جستجوی امنیت است در جهانی اینچنین نامن (باومن، ۲۰۰۱: ۳۵). وجود این امنیت هستی‌شناختی موجب تداوم حلقه‌های ارتباطی میان اعضاء و ساختار گمین‌شافتی جماعت می‌گردد. این تنظیمات پاسخی بنیادین به دردهایی است که مفتی زاده علل آن را نه در ضعف فرهنگی و یا کمبود آموزش اخلاقی، بلکه در فقدان تزکیه می‌داند، تزکیه‌ای که تنها ریشه در قلب و ذهن دین‌دارانه دارد. (مفتی‌زاده، نامه ی دوم؛ ۱)

در میان اعضاء ی که مورد مصاحبه قرار گرفتند، بحث از نوعی هراس نسبت به جهان بیرون از جماعت و ترس از رخنه کردن این جهان به‌درون روابط زیسته آنان به شکلی وسواس‌گرایانه در قالب الزامات سلبی و ایجابی‌ای دیده می‌شود که در برنامه‌ی زندگی آنان لحاظ شده است. آنان عدم مصرف تلویزیون، روزنامه، ماهواره و به شکلی کمتر از آنها اینترنت را ناشی از وجود خطر عدم صداقت، مستهجن بودن، سیاست‌زدگی و جایگزین شدن آنها به جای روابط دوستی و صمیمیت میان خودشان به حساب می‌آوردند. تاکید آنان بر مفاهیمی چون عدم تجملگرایی،

عدم مصرف‌گرایی، شریعت، عدم اغفال‌کنندگی، ساده‌زیستی، همیاری و ... در انتخاب سبک‌زندگی آنان نقشی تعیین‌کننده دارد. آنان در پناه این گفتمان حاکم بر جماعت، در واقع در برابر گفتمان حاکم بر جامعه و سلسله‌مراتب اجتماعی‌ای که بنیانهای قدرت و اقتصاد بدان دامن می‌زند، مقاومت کرده‌اند و همین الگوهای ارزشی و گزینشی موجبات یکدست‌بودگی و همسطحی این اعضاء را فراهم آورده است. هویت حاکم بر جماعت درک مشترکی را برای اعضاء در مواجهه با مسائل زیستی و اجتماعی حاصل می‌آورد. هویت حاکم بر جماعت علیرغم تحول در دیدگاه‌ها و مصرف‌گرایی‌ای که در سراسر کردستان در شرف شکل‌گیری است، هنوز برای آنان نوعی چتر حفاظتی را ایجاد کرده است. حفاظت از دام تجمل‌گرایی و بی‌اخلاقی. مفاهیمی که بسامد آنها در درون مصاحبه‌هایشان نشان از اوج هراس آنها نسبت به مصرف‌گرایی جامعه و به زعم آن بی‌اخلاقی را نشان می‌دهد. این جماعت مذهبی در برابر گفتمان حاکم بر جامعه، خود به هویتی نوین در میان آنان منجر گشته است، هویتی البته برنامه‌دار؛ این هویت البته موجب شکل‌گیری مرزی پررنگ میان آنان و دیگر افراد جامعه شده است. لامونت معتقد است: "مرز... ابزاری است برای گسترش مفهوم عضویت در درون گروه، بر اساس عواطف مشترک، باورهای مشابه از امور لاهوتی و ناسوتی و عکس‌العمل‌های مشابه نسبت به تخطی‌کنندگان نمادین، پیوندهایی را ایجاد می‌کند. به شکلی کلیتر، مرزها نظامی از قواعد را می‌سازند که با تأثیر بر آن‌هایی که برای کارهای اجتماعی (و کارهای اجتماعی‌ای که باید انجام شود) گرد می‌آیند، تعامل آنها را هدایت می‌کنند. پس درعین حال، آنها مردم را در قالب طبقات، گروههای شغلی، حرفه‌ها، نمونه‌ها، جنسیت‌ها و نژادها جدا می‌کنند. بنابراین، مرزها نه فقط گروهها را پدید می‌آورند، بلکه بالقوه بی‌عدالتی را نیز ایجاد می‌کنند؛ زیرا رسانه‌هایی مهم‌اند که افراد از طریق آنها جایگاه اجتماعی می‌یابند، منابع را به طور انحصاری در اختیار می‌گیرند، خطرها را دفع می‌کنند یا به امتیازات اجتماعی خود مشروعیت می‌بخشند. این کار اغلب با ارجاع به شیوه‌ی زندگی، عاداتها و شخصیت یا تواناییهای برتر انجام می‌شود (لامونت، ۱۹۹۲: ۱۲).

این مرزبندی‌ها در درون اجتماع و گروههایی چون مکتب قرآن بنیان حیات و زندگی روزمره‌ی آنها را تشکیل می‌دهد. اعضاء این گروه با دارا بودن سرمایه‌های فرهنگی کم‌وبیش متفاوتی در واقع سرمایه‌های اجتماعی قابل توجهی را کسب نموده‌اند. بدست آوردن موقعیت‌های اجتماعی، اعتبار و برخورداری از شبکه‌های کمابیش گسترده‌ای از روابط، دوستان و آشنایان بخشی از سرمایه‌ی اجتماعی آنان است، امری که مطالعات هاکت (۲۰۰۴) هم موید

آن است. این مسئله را عضویت در اجتماع مکتب قرآن به مثابه‌ی یک سرمایه‌ی نمادین تقویت می‌کند. هرچند میزان دارا بودن سرمایه‌ی اقتصادی در میان آنان متغیر است، اما تاکید آنها بر سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی و نمادین، مانع از شکل‌گیری ساختاری طبقاتی و به زعم آن سلطه‌گرایانه گشته است.

کتاب‌نامه

- ، (۱۳۵۸). *وحدت اسلامی*، نشر میلاد.
- اباذری، یوسف. چاوشیان، حسین. (۱۳۸۱). از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی، رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی، *نامه علوم اجتماعی* شماره ۲۰، ص ۳-۲۷.
- استونز، راب. (۱۳۸۳). *متفکران بزرگ جامعه‌شناسی*، تهران، نشر مرکز.
- باکاک، ر. (۱۳۸۱). *مصرف*. ترجمه: خ، صبوری. تهران: انتشارات شیرازه.
- برگر، پیتر و همکاران. (۱۳۸۱). *ذهن بی‌خانمان، نوسازی و آگاهی*، ترجمه‌ی محمد ساوجی، تهران، نشر نی.
- بندیکس، رکس. (۱۳۸۲). *سیمای فکری ماکس وبر*. ترجمه: م، رامبد. تهران: انتشارات هرمس.
- بورديو، پيیر (۱۳۸۰). *نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی*، ترجمه مرتضی مردی‌ها، تهران نشر نقش و نگار.
- تامین، ملوین. (۱۳۷۸). *جامعه‌شناسی قشربندی و نابرابری‌های اجتماعی*. ترجمه: ع، نیک‌گهر. تهران: نشر توتیا.
- حجازی، سید ناصر و حیدرخانی‌هاییل (۱۳۹۳). بررسی رابطه میزان دینداری و سبک زندگی جوانان، *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناسی*، سال ششم، شماره بیست و سوم، تابستان ۱۳۹۳ ص ۹۸-۸
- حسینی، سید یاسین، محدثی گیلوایی، حسن و تاج‌الدین، محمد باقر. (۱۴۰۱). مطالعه کیفی تضادهای اجتماعی مرتبط با دین‌میدان مطالعه: استان کردستان. *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*. ۴(۳)، ۲۱-۴۷. doi.org/10.34785/J016.2022.028
- حسینی، سید یاسین؛ محدثی گیلوایی، حسن؛ تاج‌الدین، محمد باقر. (۱۴۰۰). *دین و تضاد اجتماعی در کردستان ایران: نیم قرن اخیر*. فصلنامه علمی مطالعات میان فرهنگی. ۱۶(۴۹)، ۸۹-۱۳۲.
- خسروی، جمال و کچویان، حسین. (۱۳۹۱). *اسلام‌گرایی در کردستان و چالش‌های ناسیونالیسم کردی و واگرایی؛ علل و زمینه‌ها (نمونه موردی: تطورات گفتمان مکتب قرآن)*. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱(۲).
- دلاویز، علی. (۱۳۸۵). *احزاب و سازمان‌های اسلامی در کردستان (۱۹۷۶-۲۰۰۶)*، فصلنامه، زیربار، ۶۲(۱) ۹۹-۱۱۵.

بازخوانی هویت اجتماعی اعضای جماعت مذهبی ... (رشید احمدی‌فر و احمد غلامی) ۳۱

راه حق، دنیا. (۱۳۹۱). بررسی جریان مکتب قرآن بر مسائل سیاسی کردستان، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی به راهنمایی، رضا جلالی.

رحمت آباد، الهام. و آقابخشی، حبیب. (۱۳۸۶). سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان، فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم شماره ۲۰.

شویره، کریستین، فونتین، اولیویه، (۱۳۸۵). واژگان بوردیو، ترجمه مرتضی کتبی، تهران، نی.

فاضلی، محمد. (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی. قم، صبح صادق.

فکوهی، ناصر. (۱۳۸۶). خرده فرهنگ های اقلیتی و سبک زندگی، روندها و چشم اندازها، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال اول، شماره ۴.

گبینز، جان. ریمر، بو. (۱۳۸۱). سیاست پست مدرنیته، ترجمه‌ی منصور انصاری، تهران، نشر گام نو.

گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران، نشر نی.

مفتی زاده، احمد. (۱۳۵۸). جزوه‌ی حکومت اسلامی، نشر اوج.

مهدوی کنی، محمد سعید. (۱۳۸۶). مفهوم سبک زندگی و گسترده‌ی آن در علوم اجتماعی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال اول، شماره ۱.

-----، دفترنامه‌ها، سایت مکتب www.nageekurd.net نامه دوم، ۶۹/۴/۳۰

Bauman, Z.(2001). *Community: seeking safety in an insecure world*. Cambridge: Cambridge University press.

Bourdieu, p. (1984). *Distinction A: Social Critique of the judgment of Taste*, London, Routledge

Bruhn, G. John.(2005). *The sociology Community Connections*, Kluwer Academic, plenum Publisher, New York.

Hackett, R. (2004). *Rethinking the Role of Religion in the public Sphere: Local and global perspectives*.

Jacobson, Jeffrey.(1998). *Islam in transition: Muslim perspectives*, London: Routledge.

Lamont, M.(1992). *Money, Morals and Manners: The Culture of the French and the American Upper-Middle Class* . Chicago: University of Chicago Press.

MacIntyre,A.(1995). *The Specter of Communitarianism*, Radical Philosophy. N:70 (Match/April)

Reimer , B.(1995). *Youth and Modern Lifestyle* . Edited by: Fornas.J & Bolin.G, in *Youth Culture in Late Modernity*. London. Sage.

Wynne, Derek. (2000). *Leisure, Lifestyle and new middle class*. London and New York: Routledge.